

Jebron viering (in lockdown) van 15 nov 2020 :

'De gevangenen bezoeken'

muziek : Prison Grove (Warren Zevon)

<https://www.youtube.com/watch?v=9Ctp2QbLYxY>

Welkom en inleiding:

Dag allemaal op deze lockdown-zondag in november, hoewel we niet fysiek samen kunnen komen, hier toch onze versie van de viering die we hadden voorbereid. Zo kunnen we ons misschien toch spiritueel verbroederen rond hetzelfde thema, ... 'in de naam van de Vader, Zoon en Heilige Geest.'

Binnen ons jaarthema 'Waar mensen elkaar dragen, begint nieuwe hoop te dagen', komen natuurlijk de werken van barmhartigheid aan bod. En deze keer is het de beurt aan het bezoeken van de gevangenen.

Jezus zei: "Ik zat gevangen, en gij zijt me komen bezoeken." Nee, niet bevrijden, zoals sommige van mijn leerlingen gokken. Het gaat hier niet om een omverwerpen van een menselijk justitiesysteem. Maar het gaat hier wel om met meer mededogen te leren kijken naar gevangenen. Een mens is in Gods ogen steeds meer dan de daden die hij verricht. Als gevangene blijf je ook nog steeds mens en heb je recht op perspectief, op hoop en liefde.

Maken we het dan eerst stil om de woorden van weleer toe te laten in ons hart...

Lezingen:

- Handelingen 5, 18-20 : De apostelen worden gevangen genomen

17 Maar de hogepriester en alle priesters die bij hem hoorden (de 'partij van de Sadduceeërs') werden vreselijk jaloers. 18 Ze namen de apostelen gevangen. 19 Maar 's nachts kwam er een engel van de Heer. Hij deed de deuren van de gevangenis open en bracht hen naar buiten. 20 Hij zei: "Ga naar de tempel en vertel de mensen daar deze woorden van leven." 21 Ze gehoorzaamden de engel. Tegen de ochtend gingen ze weer naar de tempel en legden de mensen daar uit wie Jezus is.

– Hebreëën 13, 1-3 : Aansporingen en groeten

1 'Houd de onderlinge liefde in stand 2 en houd de gastvrijheid in ere, want zo hebben sommigen zonder het te weten engelen ontvangen. 3 Bekommer u om de gevangenen alsof u samen met hen gevangenzat, en om de mishandelden als om mensen die net zo'n lichaam hebben als u.'

– Dorothe Sölle maakte een persiflage op het overbekende Mattheus 25,36:

"Ik was in de gevangenis, en jullie hebben je niet om mij bekommerd.
Ik was in de gevangenis en jullie hebben mijn gezinsleden genegeerd.
Ik was in de gevangenis en jullie hebben je kinderen verboden om met mijn kinderen te spelen.
Ik was in de gevangenis en kwam toen vrij. Maar door jullie wantrouwen begon mijn straf pas toen."

Luisterlied: Joan Boaz : There but for fortune

<https://www.youtube.com/watch?v=rwXO0sbN4pc>

Het lied vraagt empathie te tonen voor mensen die doorgaans als 'loser, mislukkeling, misdadigers' worden bestempeld; omdat – indien het lot, het toeval...- anders had beslist, wij misschien zelf in hun schoenen zouden zien staan.

Duiding: Kristien

Wat betekent het 'een gevangene' te zijn?

Uiteraard je vrijheid kwijt zijn en opgesloten zitten in een cel. In een artikel van pastor Mathieu Peters komt ook naar voor : totaal onafhankelijk zijn, alles moeten vragen aan de cipier; voor alles moeten betalen (behalve voor de maaltijden, kleren en de was); oeverloze verveling door lange monotone dagen (in België zou slechts 60% hun dag kunnen onderbreken met werk); beperkt bezoek, voor de gelukkigen die al bezoek krijgen...

Maar wat regelmatig over het hoofd wordt gezien is dat gevangenen ook vaak vast zitten in hun verdriet, in zelfmedelijden, in hun agressie, angst, woede en onzekerheid. Ze zitten in de greep van hun schuldgevoel en schaamte. Eenzaam worstelen ze met hun berouw en spijt.

Veel mensen hanteren een ongemeen hard discours tegenover gevangenen. 'Eigen schuld, dikke bult'; 'Wie niet horen wil, moet voelen.' 'Oog om oog, tand om tand.' Ook toen de VRT een paar jaar geleden een Pano-reportage had gemaakt over de gevangenis, schrokken ze nadien van de stortvloed van reacties die nadien op gang was gekomen: 'Laat ze toch creperen in de cel', 'Ze zijn toch gestraft om een goede reden? Laat ze maar eens goed voelen dat dat niet kan!'"...

Eenzijds heerst er in de samenleving dus blijkbaar een roep om een harde aanpak van de criminaliteit en een streng lijf op stuk-beleid. Gevangenen worden soms ook vergeleken met hotels: veel te soft. 'Dat kan daar nog tv kijken ook'. En ook hoor je regelmatig de vraag om de strafmaat te verstrengen.

Anderzijds schreeuwen gewone burgers nu vaak zelf moord en brand wanneer hun vrijheden worden beperkt. Bijvoorbeeld als ze door een lockdown, in het algemeen

belang, worden opgeroepen om hun sociale omgang te beperken tot de eigen bubbel, dan blijkt dit véél moeilijker dan verwacht. Je vrijheid opgeven is helemaal niet zo makkelijk. Een avondklok, sociale uitjes die weg vallen, niet meer kunnen gaan shoppen wanneer en hoelang je wil, En wij mogen tot nu toe nog steeds het huis uit voor een wandeling in de buitenlucht. Zelfs dat is een gevangene niet toegestaan. Misschien dat mensen nu meer gaan beseffen wat een gevangenis met je doet. Veroordeeld worden tot de gevangenis, het is een zeer ingrijpende maatregel: je wordt uit je omgeving geplukt en wordt gedropt tussen vier, streng beveiligde muren.

Criminologen zijn het er over eens: de impact van deze opsluiting op de gedetineerden is enorm. Ze spreken van "detentieschade". De gedetineerden beslissen vaak zelf niet meer welke kleren ze dragen, wat ze eten en wat ze doen. Ze leven op een kleine cel waar ze vaak 23 uur per dag op doorbrengen en zijn voor alles afhankelijk van toestemmingen van de directie. Ze verliezen niet alleen hun vrijheid, werk en sociaal leven, maar vaak ook hun eigenwaarde en toekomstperspectief.

Even naar de kern. Waarom sluiten we mensen op in de gevangenis? Aanvankelijk was een gevangenis uitsluitend bedoeld om iemand tijdelijk vast te houden in afwachting van zijn straf. Wat zou het vonnis worden: een boete, lijfstraf, verbanning of de doodstraf? Pas later werd de opsluiting een straf op zich.

Waarom hebben we nu dus eigenlijk gevangenis? Om de maatschappij te beschermen? Om de gemeenschap een gevoel van veiligheid te geven? Om dingen die fout gingen weer 'recht te trekken'? Uit vergelding voor de slachtoffers, uit wraak? Dat allemaal, maar ook – en in theorie: vooral - om te zorgen dat die mensen zouden kunnen veranderen, zodat ze beter kunnen terugkeren naar de maatschappij dan toen ze eruit gehaald werden.

Want ooit zullen de meeste gevangenen na het uitzitten van hun straf moeten kunnen terug keren naar de samenleving. Maar meestal zijn ze daar totaal niet op voorbereid; zullen ze het nog moeilijker hebben zich te integreren dan voor ze opgesloten werden.

Het is ergens te begrijpen dat een samenleving waarvoor autonomie de hoogste waarde is, zijn burgers straft door ze hun vrijheid af te nemen. Dat is inderdaad de zwaarste straf. Maar het is een illusie te denken dat mensen hun leven weer op orde kunnen krijgen als het hen structureel onmogelijk wordt gemaakt om verantwoordelijkheid te nemen en initiatief te ontplooiën. Op dat vlak schiet de gevangenis meestal te kort. Vaak is ze enkel de vergeetput waar mensen worden gedropt tot hun tijd er op zit. En wat dan??

Tegelijk voelen we aan dat na grove fouten er iets moet gebeuren om het kwaad weer recht te trekken. Onrecht moet hersteld worden, we moeten veilig samen kunnen leven, daders moeten afgeschrikt én geholpen worden om hun leven weer op de rit te krijgen. Het probleem is dat we dat allemaal verwachten van een instituut dat deze verwachtingen heel moeilijk kan inlossen, volgens vele experts. Het hele apparaat lijkt aan een grondige revisie toe te zijn. Er worden al voorzichtige pogingen ondernomen om meer humaner beleid te voeren. Een voorstel is om met meer kleinschalige detentiehuizen te gaan werken, meer op mensenmaat.

Als christenen kunnen we hier onze politieke verantwoordelijkheid nemen. We kunnen de politiek volgen in welke mate ze humane oplossingen bedenken. Zodat gevangenen hun verantwoordelijkheid kunnen nemen om hun fouten die ze maakten te herstellen. Dat we niet meehuilen met de wolven in het bos die roepen om pure wraak en repressie.

Omdat we als christenen vertrekken van die liefdevolle en barmhartige god. Zo hebben we God mogen leren kennen: als JHWH, Hij die is en er zal zijn. JHWH is de God die niemand in de steek laat, ook niet als hij fouten heeft gemaakt. We hebben via Jezus een beeld van god mee gekregen als van een vader of moeder die zijn of haar kind ook niet in de steek laat, zelfs als het kind in de fout gaat.

Marijke Deconinck is vrijwilliger in een Vlaamse gevangenis. Haar eenzijdige beeld van gedetineerden verschoof toen ze jurylid werd bij een rechtszaak. En zij vertelde iets over haar werkervaring als vrijwilliger in gevangenissen, waaruit bleek dat het beeld dat een gewone burger heeft over de gedetineerde als in-slechte, geperverteerde, onverbeterlijke crimineel, eigenlijk niet klopt. Dé gedetineerde bestaat niet, zegt ze, het zijn mensen met elk een eigen verhaal, dat bovendien ook vaak een verhaal van armoede is. Armoede heeft vele gezichten. Je kan arm zijn aan gekregen kansen, arm aan mogelijkheden en vaardigheden, arm aan opleiding, arm aan goede ondersteuning bij moeilijke momenten of periodes in je leven.

Ook op dat vlak kunnen we leren met meer mededogen en empathie te kijken naar daders. Hoe zouden we zelf gereageerd hebben als we werkelijk in de schoenen zouden hebben gestaan van de ander? Velen die stommiteiten begaan, begonnen met een achterstand : weinig liefde, armoede, vooroordelen, beperkte mogelijkheden, ... Neen het leven is niet voor iedereen even lief... En dan hebben we het nog niet gehad over degenen die onschuldig in de gevangenis zitten. Of de familie van de daders die mee gestraft worden.

De grootste misdaad, las ik ooit, is mensen de hoop afnemen. Met betrekking tot de slachtoffers is dat vrij evident – maar voor een dader? Heeft die nog recht op iets van toekomst?

Jezus zei: 'wees barmhartig zoals mijn hemelse vader barmhartig is'. Barmhartig zijn betekent je ten diepste laten raken door de miserie van een ander. Barmhartigheid, misericordia betekent 'hart hebben voor de nood, de ellende van de ander', wat hun verleden ook is.

Emmanuel Levinas zei dat God vooral te vinden is in het appèl van de ander, bij uitstek van de ongewenste. Mijn diepste ervaring is dat God daar aanwezig is als je die 'boosdoeners', dat 'krapuul' benadert in eerbied en kwetsbaarheid, zonder te oordelen of te veroordelen... Dat God daar aanwezig is wanneer uit een bezwaard verleden toch weer perspectief wordt gevonden. God is aanwezig waar mensen lijden, getekend zijn, een loodzwaar kruis torsen... God staat altijd aan de kant van de 'losers', de afgeschrevenen, de 'hopeloos verdoemden'

Zoals we daarnet konden horen in de lezing uit de Handelingen van de apostelen maakten Jezus' volgelingen al snel na zijn dood en opstanding kennis met de gevangenis. In de Handelingen staan meerdere verhalen over leerlingen in de gevangenis: ook Petrus viel de eer te beurt, en later Paulus en Silas. Het is dan altijd een engel die door God wordt gestuurd om de gevangenen te bezoeken en ze te bevrijden. Engelen zijn helpers, boodschappers van God. Misschien wil God ons als engel naar een gevangene sturen om zijn ketenen los te maken.

En misschien moeten we bij het woord 'gevangene' niet alleen denken aan iemand die letterlijk in de gevangenis zit. Er zijn ook andere vormen van gevangenschap. Bijvoorbeeld iemand die is opgesloten in de kerker van zijn angst of in een depressie... Ze verlangen ernaar dat iemand hen in hun duistere kerker komt opzoeken. Een ander zit in de gevangenis van zijn dwangneuroses en is daardoor als het ware geboeid. Wij zijn niet in staat deze boeien los te maken. Zo iemand niet mijden, maar hem ondanks een opvallende tic of gewoonte, gestotter ... aanspreken en serieus nemen, hem niet veroordelen, maar begrip opbrengen voor zijn nood, daaruit zou voor ons het vijfde werk van barmhartigheid kunnen bestaan. Ook op die manier kunnen wij gevangenen bezoeken.

Er is barmhartigheid voor nodig om de moed te vinden de gevangenen in hun angst, eenzaamheid, depressie en dwangneuroses op te zoeken. Er is barmhartigheid nodig om

een gevangenis binnen te stappen en de gedetineerden begripvol tegemoet te treden, hen au sérieux te nemen en hun niet te beperken tot de daden die ze op een bepaald moment hebben gepleegd. We mogen erop vertrouwen dat we daar niet alleen de gevangene aantreffen, maar een mens in wie we Jezus Christus zelf ontmoeten.

Muziek / Lied : Mirericordias Domini (Taizé)

https://www.youtube.com/watch?v=-1LLxCEa7IU&list=RD-1LLxCEa7IU&start_radio=1

Getuigenis (naar Manu Verhulst)

Ik ga er elke dag naartoe.
Hij is mijn kind.
Ik heb hem gebaard, gevoed, gekoesterd.
Ik leerde hem leven.
Nu zie ik hem elke dag in een gevangenisplunje.

Elke dag, dat ene moment
dat ik hem een beetje moed mag inspreken.

Elke dag neem ik de trein.
Drie kwartier heen, drie kwartier terug.
Dan denk ik alleen aan hem,
aan zijn doffe blik en zijn schaarse glimlach.

Hij is mijn kind, nu meer dan ooit.

Zij breekt geen tralies af,
zij geeft hem geen vijl
en toch bevrijdt ze hem, van binnenuit...

De dikste tralies zijn in ons hart gemetseld.

Elke dag komt zijn moeder.
Elke dag worden zijn tralies minder zwart. Zij is zijn moeder.
En zij is dat nu meer dan ooit.

(Illustratie door Abbay Lossing.)

Vrije voorbeden en accl: Open hun ogen p 87

Geloofsbelijdenis: (samen)

Ik geloof dat elke mens - als schepsel van God - recht heeft op begrip en liefde.
Ik geloof dat elke mens recht heeft op iemand die achter hem gaat staat.
Ik geloof dat geloven om keuzes vraagt.
Ik ervaar dat geloven in de kwetsbare mens pijn voor mezelf meebrengt.
Ik weet dat opkomen voor de zorg om de verloren mens tegenwind meebrengt.
Ik besef dat geloven opkomt voor het persoonlijke,
en geen mens laat stikken in zichzelf.
Ik geloof het in de Naam van de Eeuwige Liefde, de Ene,
die een menselijk gezicht heeft gekregen in Jezus,

wiens inspirerende Geest hier bevrijdend aanwezig is ...

muziek: Liedje over de gevangenis: 'Hoe kon je ook zo stom zijn?!

<https://www.youtube.com/watch?v=pZykbIMBg6k>

Dankgebed 32 en delen van het brood

Onze Vader

Ter bezinning :

Twee Fragmenten uit de redevoering van paus Franciscus voor de deelnemers aan een conferentie over gevangenispastoraat (vrijdag 8 november 2019)

(...) Ik wil eindigen met twee beelden die ons kunnen helpen. Er kan geen sprake zijn van schuldaflossing ten opzichte van de samenleving toe in een gevangenis zonder ramen. Er is geen menselijke straf zonder dat er een horizon blijft bestaan. Verandering in het leven is onmogelijk als men geen horizon ziet. Vaak zijn we echter gewend om de ogen van onze gevangenen te verblinden. Neem dit beeld van de vensters en de horizon met u mee en zorg ervoor dat in uw landen gevangenen steeds vensters en een horizon hebben. Zelfs in het geval van een levenslange straf, een straf die mij erg dubieus lijkt, moet er ergens een horizon zijn.

Het tweede beeld is een beeld dat ik verschillende keren heb gezien toen ik in Buenos Aires met de bus naar een parochie in de omgeving van Villa Devoto ging en langs de gevangenis passeerde. Het is het beeld van de rij mensen die de gevangenen gingen bezoeken, vooral het beeld van de moeders, de moeders van de gevangenen. Iedereen zag hen staan, omdat ze een uur voor het binnenkomen in de rij stonden. Vervolgens werden ze onderworpen aan veiligheidscontroles die vaak vernederend waren. Die vrouwen schaamden zich niet dat iedereen hen zag. "Mijn zoon is daar". Ze hielden hun gezichten niet verborgen voor hun zoon. Moge de kerk het moederschap leren van die vrouwen en de gebaren van moederschap leren die we moeten tonen tegenover deze broeders en zusters die worden vastgehouden.

Het venster en de moeder in de rij. Het zijn de twee afbeeldingen die ik jullie achterlaat ter overweging.

Slotgebed:

Goede God,
Bij Jou is er plaats voor iedereen,
vooral voor wie klein is of uitgesloten wordt.
Laat ons nooit iemand aan de kant zetten,
maar help ons te groeien
en ons hart wijd open te zetten.
Zodat de wereld mag worden zoals U bedoeld hebt:
een wereld met een brede horizon waar Uw Licht van Vrede mag schijnen.
Amen.

En wuiven we elkaar die vrede toe...

Slotlied / muziek: This little light of mine

<https://www.youtube.com/watch?v=QCN893hzueQ>

‘Nog een fijne zondag allemaal.’

Detail van De Bevrijding van Petrus (1514), Fresco in Stanza di Eliodoro, Vaticaan, Rome.

Bronnen:

http://www.netwerkvoorpastoraalmetjongeren.be/uploads/1/1/3/2/113297253/gebedsviering-de_7_werken_van_barmhartigheid.pdf

Tekst van Mathieu Peters uit Sprokkels juni 2020

Toespraak Pieter De Witte: Prison: A Chaplain's Perspective, 7 May 2017.

KUL:

<https://www.kuleuven.be/thomas/page/abel-werken-van-barmhartigheid/>

<https://www.binnendemuren.be/overig/510-grijze-cellen-leuven-de-on-zin-van-gevangenisstraf>

<https://igniswebmagazine.nl/onderwijs/zin-en-onzin-van-gevangenisstraf/>

VRT:

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2017/10/18/waarom-we-wel-moeten-inzitten-met-onze-gevangenen/>

<https://radio1.be/mensen-die-de-gevangenis-hebben-gezet-hervallen>